PADOMES IETEIKUMS

(2011. gada 12. jūlijs)

par Somijas 2011. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par atjaunināto Somijas stabilitātes programmu 2011.–2014. gadam

(2011/C 216/02)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu [1] un jo īpaši tās 5. panta 3. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

pēc apspriešanās ar Ekonomikas un finanšu komiteju,

tā kā:

(1) Eiropadome 2010. gada 26. martā piekrita Komisijas priekšlikumam uzsākt jaunu izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju – "Eiropa 2020" –, kurai par pamatu ņemta ciešāka ekonomikas politikas koordinācija un kura pievērsīs uzmanību galvenajām jomām, kurās jārīkojas, lai palielinātu Eiropas ilgtspējīgas izaugsmes potenciālu un konkurētspēju.

(2) Padome 2010. gada 13. jūlijā pieņēma Ieteikumu par dalībvalstu un Savienības vispārējām ekonomikas politikas pamatnostādnēm (2010.–2014. g.), bet 2010. gada 21. oktobrī – Lēmumu par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnēm [2], kas kopā veido "integrētās pamatnostādnes". Dalībvalstis tika aicinātas ņemt vērā šīs integrētās pamatnostādnes savā ekonomikas un nodarbinātības politikā.

(3) Komisija 2011. gada 12. janvārī pieņēma pirmo Gada izaugsmes pētījumu, tādējādi uzsākot jaunu ekonomiskās pārvaldības ciklu ES un pirmo Eiropas *ex-ante* un integrētas politikas koordinēšanas pusgadu, kas balstās uz stratēģiju "Eiropa 2020".

(4) Eiropadome 2011. gada 25. martā apstiprināja fiskālās konsolidācijas un strukturālu reformu prioritātes (saskaņā ar Padomes 2011. gada 15. februāra un 7. marta secinājumiem un atbilstīgi Komisijas Gada izaugsmes pētījumam). Tā uzsvēra, ka prioritāte jāpiešķir stabilam budžetam un fiskālās stabilitātes atjaunošanai, bezdarba samazināšanai, izmantojot darbaspēka tirgus reformas, un jauniem centieniem, lai stiprinātu izaugsmi. Tā aicināja dalībvalstis šīs prioritātes izvērst konkrētos pasākumos, ko paredzēts iekļaut to stabilitātes vai konverģences programmās un valsts reformu programmās.

(5) Eiropadome 2011. gada 25. martā aicināja dalībvalstis, kas piedalās paktā "Euro plus", savlaicīgi nākt klajā ar savām saistībām, lai tās varētu ietvert minēto valstu stabilitātes vai konverģences programmās un valsts reformu programmās.

(6) Somija 2011. gada 6. aprīlī iesniedza stabilitātes programmas atjauninājumu 2011.–2014. gadam un 2011. gada valsts reformu programmu. Abas programmas izvērtētas vienlaikus, lai ņemtu vērā to savstarpējo saistību.

(7) Pasaules ekonomikas krīzes laikā Somija piedzīvoja ļoti krasu IKP kritumu, jo Somijas ekonomika tradicionāli ir bijusi atkarīga no tās galveno rūpniecības nozaru eksporta apjomiem. 2009. gadā IKP samazinājās par 8,2 %, un to izraisīja ārkārtēji straujš eksporta apjoma samazinājums (par 20 %) un ar to saistītā negatīvā ietekme uz investoru uzticēšanos. Bezdarba līmenis palielinājās tikai par aptuveni 2 procentpunktiem, paaugstinoties no 6,4 % darbaspēka 2008. gadā līdz 8,3 % 2010. gadā. Ekonomikas atlabšana bija ievērojama, IKP 2010. gadā palielinoties par 3,1 %, un to veicināja gan vietējais pieprasījums, gan eksporta atkopšanās. Pēc īslaicīgas pazemināšanās 2009. gadā nekustamā īpašuma cenas un mājokļu būvniecības apjoms strauji atgriezās pirmskrīzes līmenī, radot nelielas bažas par nekustamā īpašuma tirgus pārmērīgu paplašināšanos. Somija izkļuva no ekonomikas krīzes ar valsts budžeta deficītu 2,5 % no IKP 2010. gadā un parādu 48,5 % no IKP.

[1] OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.

[2] Saglabātas 2011. gadam ar Padomes Lēmumu 2011/308/ES (2011. gada 19. maijs) par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnēm (OV L 138, 26.5.2011., 56. lpp.).

(8) Pamatojoties uz atjauninātās stabilitātes programmas novērtējumu saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1466/97, Padome uzskata, ka stabilitātes programmas pamatā esošais makroekonomikas scenārijs 2011.–2012. gadam ir ticams, bet nedaudz par labvēlīgu turpmākajam laikposmam. Makroekonomikas scenārijs 2011.–2012. gadam atbilst Komisijas dienestu pavasara prognozēm. 2013.–2015. gadam stabilitātes programmā plānota izaugsme par aptuveni 2 % no IKP, kas nedaudz pārsniedz izaugsmes potenciāla aplēsi 1,5 % apmērā, un tādējādi var būt pakļauta dažiem negatīviem riskiem. Budžeta stratēģijas mērķis ir samazināt deficītu līdz 0,9 % no IKP 2011. gadā un līdz 0,7 % no IKP 2012. gadā, atspoguļojot ekonomikas ciklisko uzlabošanos un dažus konsolidācijas pasākumus, par kuriem jau izlēmusi iepriekšējā valdība. Tomēr atjauninātajā stabilitātes programmā nav plānota nekāda turpmāka fiskālā konsolidācija 2013.–2015. gadā. Budžeta mērķus apdraudošie riski šķiet līdzsvaroti. Visnopietnākais riska faktors ir pasaules makroekonomikas vide, kas tradicionāli spēcīgi ietekmējusi no eksporta atkarīgo Somijas ekonomiku.

(9) Jaunākajā stabilitātes programmas atjauninājumā prognozēto ekonomikas apstākļu uzlabojumu nav paredzēts izmantot budžeta konsolidācijai vidējā termiņā. Lai gan Somijas iestāžu izvirzīto vidējā termiņa mērķi (VTM) – strukturālo pārpalikumu 0,5 % no IKP – plānots sasniegt 2011. gadā, paredzēts, ka turpmākajos gados strukturālā bilance būs mazāka par mērķi.

(10) Saskaņā ar Komisijas jaunāko novērtējumu riski attiecībā uz valsts finanšu ilgtermiņa ilgtspēju šķiet vidēji. Lai arī darbības iedzīvotāju novecošanas ietekmes mazināšanai ir bijusi viena no Somijas secīgo valdību prioritātēm, valstī gaidāmas spēcīgas un tūlītējas demogrāfiskās pārmaiņas, un valsts finanšu ilgtspēja vēl aizvien ir visai nepietiekama. Šī problēma skar daudzas politikas jomas. Iedzīvotāju novecošanas rezultātā ievērojami pieaugs pieprasījums pēc pakalpojumiem, kas saistīti ar vecumu, un tos Somijā lielākoties nodrošina vietējās pašvaldības. Dažādos pētījumos konstatēts, ka sabiedrisko pakalpojumu ražīguma uzlabojumi pēdējos gados ir bijuši vāji. Somijas iestādes jau īstenojušas vairākas reformas, lai pārstrukturētu sabiedriskos pakalpojumus un uzlabotu ražīgumu gan centrālās valdības, gan vietējo pašvaldību līmenī. Samērā lielās investīcijas valsts informācijas tehnoloģijās vēl nav devušas ražīguma uzlabojumus, tādējādi norādot, ka līdz ar investīcijām vajadzīgas arī strukturālas un vadības izmaiņas. Kopumā vēl aizvien pastāv izdevība ar papildu pasākumiem panākt ražīguma uzlabojumus un izmaksu ietaupījumu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā.

(11) Bažas rada ilgtermiņa bezdarba pašreizējais pieaugums. 2005.–2008. gadā ilgtermiņa bezdarbs ievērojami samazinājās, bet atsāka palielināties 2009. gadā. 2011. gada marta beigās ilgtermiņa bezdarbnieku skaits sasniedza 57 400, un tas ir par 12 400 vairāk nekā pagājušajā gadā. Daudzi no ilgtermiņa bezdarbniekiem šobrīd ir 55–64 gadu vecuma grupā. Pensionēšanās tendenču dēļ bezdarbs viskrasāk palielināsies 45–54 gadus vecu personu vidū. Lai gan ilgtermiņa bezdarba līmenis Somijā ir mazāks par ES vidējo līmeni, šis jautājums jāapskata kontekstā ar darbaspēka piedāvājuma nodrošināšanu nākotnē un sociālo iekļautību. Pieredze liecina, ka ilgtermiņa bezdarbs jo sevišķi palielina nabadzības un sociālās atstumtības risku. Lai gan Somijas iestādes atzinušas, ka ilgtermiņa bezdarba pieaugums ir neatliekami risināms jautājums, joprojām nav izstrādāta visaptveroša stratēģija tā novēršanai. Somija krīzes laikā efektīvi paplašināja aktīvā darba tirgus politikas pasākumus jauniešu bezdarba apkarošanai. Lai gan šie pasākumi palīdzēja 2010.–2011. gadā mazināt jauniešu bezdarbu, tas vēl aizvien pārsniedz ES vidējo līmeni. Aktīvā darba tirgus politikas pasākumu pastiprināšana tāpat palīdzētu mainīt negatīvo ilgtermiņa bezdarba tendenci.

(12) Ņemot vērā demogrāfiskās pārmaiņas, nodarbinātības līmeņa paaugstināšana vecāka gadagājuma darba ņēmēju vidū ir svarīga valsts finansēm un izšķiroša nodarbinātības politikai, lai nākotnē apmierinātu pieprasījumu pēc darbaspēka. Somijas pensiju sistēma tika reformēta 2005. gadā, un 2009. gadā pensijas pabalsti tika sasaistīti ar paredzamā mūža ilguma koeficientu. Tomēr likumā noteiktais pensionēšanās vecums šobrīd nav sasaistīts ar paredzamā dzīves ilguma koeficientu. Ņemot vērā to, ka paredzamais dzīves ilgums pastāvīgi palielinās, šāda sasaiste ne tikai veicinātu darbaspēka piedāvājumu, bet arī palīdzētu nodrošināt pensiju adekvātumu. Priekšlaicīgas pensionēšanās shēmas pēdējos gados ir gājušas mazumā, tomēr vēl aizvien pastāv zināmas iespējas veikt papildu pasākumus, lai vecāka gadagājuma personas veiksmīgāk motivētu strādāt. Piemēram, paplašināts bezdarbnieka pabalsts vecāka gadagājuma personām darbojas apmēram tāpat kā atceltā pensija bezdarba gadījumā. Neraugoties uz pēdējā desmitgadē panāktajiem uzlabojumiem, nodarbinātības līmenis vecāka gadagājuma strādājošo vidū un faktiskais aiziešanas vecums no darba tirgus ir zems. Priekšlaicīgas pensionēšanās iemesls ļoti bieži ir invaliditāte. Faktiskā pensionēšanās vecuma palielināšanai vajadzīgi pasākumi, kuros ņemta vērā arī darba dzīves kvalitāte, tostarp darba ņēmēju labklājība un veselība. Tas ir jo sevišķi svarīgi, ņemot vērā to, ka ļoti daudzi cilvēki saņem invaliditātes pensijas. Somija kopš 2009. gada iztērējusi aptuveni EUR 21 miljonu darba vides uzlabošanas projektiem. Šo iniciatīvu ietekme ir pelnījusi novērtējumu. Iesaistīšanās mūžizglītībā Somijā aizvien ir bijusi ļoti aktīva un arī turpmāk būs svarīga, ņemot vērā rodošos pieprasījumu pēc jaunām prasmēm un demogrāfiskās pārmaiņas.

(13) Lielāka konkurence, jo sevišķi pakalpojumu nozarēs, Somijā kļuvusi jo īpaši svarīga ražīguma uzlabošanai un potenciālās ekonomikas izaugsmes veicināšanai. Somijas attālinātība un mazais apdzīvotības blīvums vājina uzņēmumu konkurenci, un tā rezultātā ražīguma izaugsme netirgojamo preču nozarēs ir samērā neliela. Esošās uzņēmējdarbības struktūras reizēm ir ļoti koncentrētas, it sevišķi pārtikas rūpniecībā, vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā. Tas var veicināt samērā augsto patēriņa cenu līmeni, lai gan sava nozīme var būt arī lielajiem pārvadājumu attālumiem. Mazumtirdzniecības cenas ir vienas no augstākajām ES. Konkurenci mazumtirdzniecībā vēl aizvien daļēji kavē regulējums, neraugoties uz dažiem nesen veiktajiem atvieglinājumiem, kā arī šķēršļi ārvalstu un pašmāju uzņēmumu ienākšanai tirgū un iziešanai no tā.

(14) Konkrētas saistības saskaņā ar paktu "Euro plus" Somijas stabilitātes programmā un valsts reformu programmā nav skaidri izklāstītas, tomēr gaidāms, ka tās paziņos, kad būs izveidota jaunā valdība.

(15) Komisija ir izvērtējusi stabilitātes programmu un valsts reformu programmu, ņemot vērā ne tikai to lietderību ilgtspējīgas fiskālās un sociālekonomiskās politikas izveidē Somijā, bet arī to atbilstību ES noteikumiem un norādēm, ņemot vērā, ka ir jānostiprina ES vispārējā ekonomiskā pārvaldība. Tā uzskata, ka konsolidācijas pasākumi jānorāda vidējam termiņam un ka vajadzīga turpmāka rīcība, lai uzlabotu valsts finanšu stabilitāti, tostarp veicinot valsts ražīgumu. Turpmāka rīcība vajadzīga arī, lai vairotu motivāciju strādāt un lai palielinātu faktisko pensionēšanās vecumu, kā arī ražīguma un konkurences uzlabošanai pakalpojumu nozaru tirgos.

(16) Ņemot vērā šo novērtējumu un Padomes 2010. gada 2. jūnija ieteikumu saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 126. panta 7. punktu, Padome ir izskatījusi Somijas stabilitātes programmas 2011. gada atjauninājumu, un tās atzinums ([1]) ir atspoguļots 1. un 2. punktā izklāstītajā ieteikumā. Ņemot vērā Eiropadomes 2011. gada 25. marta secinājumus, Padome ir izskatījusi Somijas valsts reformu programmu,

AR ŠO IESAKA Somijai laikposmā no 2011. līdz 2012. gadam rīkoties šādi.

1. Turpināt fiskālo konsolidāciju, izmantojot visus neparedzētos ieņēmumus budžeta deficīta novēršanai un vienlaikus veicot papildu pasākumus, lai saglabātu fiskālo stāvokli virs vidēja termiņa mērķa, jo īpaši nodrošinot atbilstību vidēja termiņa izdevumu rādītājam.

2. Lai risinātu ar iedzīvotāju novecošanu saistītās problēmas, veikt papildu pasākumus, kuru mērķis ir uzlabot ražīgumu un ietaupīt izmaksas sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā, tostarp veikt strukturālas izmaiņas.

3. Uzlabot pasākumus saistībā ar aktīvo darba tirgu, galveno vērību veltot ilgtermiņa bezdarbniekiem un jauniešiem.

4. Veikt pasākumus, kuru mērķis ir vecāka gadagājuma darba ņēmēju nodarbinātība un iesaistīšanās mūžizglītībā. Veikt turpmākus pasākumus, apspriežoties ar sociālajiem partneriem un saskaņā ar valsts praksi, lai mudinātu vecāka gadagājuma darba ņēmējus palikt darba tirgū, veicot pasākumus, lai samazinātu priekšlaicīgu aiziešanu no darba tirgus un palielinātu faktisko pensionēšanās vecumu. Ņemot vērā esošo sistēmu, kurā pensionēšanās priekšrocības ir saistītas ar paredzamo mūža ilgumu, izskatīt iespēju likumā noteikto pensionēšanās vecumu piesaistīt paredzamajam mūža ilgumam.

5. Veikt papildu pasākumus tiesiskā regulējuma pārveidošanai un likvidēt ierobežojumus, tādējādi vienkāršojot jaunpienācēju ienākšanu pakalpojumu nozares tirgos, jo īpaši mazumtirdzniecības nozarē.

Briselē, 2011. gada 12. jūlijā

Padomes vārdā–
priekšsēdētājs
J. VINCENT-ROSTOWSKI

([1]) Paredzēts Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 3. punktā.